

förökens och tillväxer på jorden. — *Syn.* Se Öka sig.

FÖRÖKANDE, n. 4. Handlingen, hvarigenom något förökas.

FÖRÖKARE, m. 3. En, som förökar något.

FÖRÖKELSE, f. 3. Händelsen, omständigheten, att något förökas. *Människoslågtlets f.* — *Syn.* Förmering, Tillväxt, Tilltagande.

FÖRÖKNING, f. 2. Se *Förökande* och *Förökelse*.

FÖSA, fö'sa, v, a. 2. Drifva framför sig.

Brukas mest i fråga om djur. *F. boskap. F. oxar till vattning.* I utsträckt mening säges äfv.: *F. fienden ur landet*, o. s. v. *F. åf, bört, ihöp, i'n. ändan, út*, se *Affösa, Bortfösa*, m. fl. *F. fram, tillbaka*, drifva f., t. *F. på*, häftigt pådrifva. — Ordet förekommer mest i folk- och hvardagspråket. — *Syn.* Drifva, Jaga. — *Fösande*, n. 4. o. *Fösning*, f. 2.

FÖSARE, m. 3. En, som föser. Förekommer sällan utom i sammansättningen Oxfösare.

G.

G, je, n. 4. 1) Sjunde bokstafven i alfabetet. — G har ett eget hårdare ljud: a) Framför en annan konsonant i samma stafvelse, t. ex.: *Glas, grepe, dygd, trögl, grätögd* (-öggd). — b) Framför vokalerne a, o, u, å, t. ex.: *Gata, gom, guld, gåta, fråga*. — c) Äfven framför e och i, när dessa vokaler höra till en kort; slutstafvelse, såsom: *Mage, egen, spegel, hunger, tagit, degig*. Undantag: Vissa orters namn på ge, der g ljuder som j, t. ex.: *Norge, Telge*, samt ordet *Fägen* (fäjänn). — d) I slutet af ord och stafvelser, t. ex.: *Dag, lag, steg, log, hög, lagrar, seghet*. Undantag: I dagligt tal uttalas *säg* som *säj, mig* som *mäj*, m. fl. — G har ett lenare ljud af j: a) Framför y, ä, ö, såsom: *Gyltra, gälla, göra, göl*. — *Anm.* I *hvardagstal* får g merendels sitt lenare ljud i ordet *Säga* med dess härledningar *Afsägelse, frisägelse, utsäglig* m. fl. (säja, afsäjällse, &c.), men behåller deremot i det *högtidligare* uttalet, samt i poesi, när rimmet så fordrar, sitt hårda ljud. — b) Framför e, i, när de ej höra till korta slutstafvelser, t. ex.: *Genom, gerna, gevär, dägelig, gifva, gissa, legender*. Undantag: Vissa främmande ord, såsom: *Legion, region*. — c) Efter l och r i slutet af en grundstafvelse, såsom: *Talg, färg, berg, helg, talga, färga, berga, orgor, orgelverk, utmergla*. Undantag: *Helga, helgelse, helgon, helgedom, gurgla, morgon, æxerg*. — G får, näst efter en kort vokal, framför s och t i samma grundstafvelse, ett dubbelt ljud, t. ex.: *Krigsväsande, sagt, lagt, pligt, dugtig* (krigss—, saggt, o. s. v.). *Högt* uttalas både med långt och kort ö, och med enkelt eller dubbelt g-ljud (högt och höggt). — G uttalas framför e och i som sj eller lent sch i vissa från andra språk (isynnerhet fransyskan och italienskan) införda ord, t. ex.: *Gelé, geni, vottigera, logera, tragedi, agio, adagio, page* (pasch), *loge* (läsch), med flera, hvilka i ordboken äro särskilt angifna, hvart och ett på sitt ställe. — G är stumt framför j, när de begge höra till samma stafvelse, såsom: *Gjort, gjorde, gjuta*. — 2) (i musik) a) Femte noten i c-skalan. — b) Namnet på den sträng eller tangent, som anger tonen g. — 3) Ljudet, som uppkommer, då bokstafven g uttalas eller noten g i sång eller musik återgifves. — Man säger äfv. *g-ljud, g-ton, g-sträng*, o. s. v. — 4) Förkortningar: g. = genom.

GABBRO, gäbbro, m. sing. (mineral.) Ett slags bergart, utgörande en kornig, ofta ganska grof blandning af Labrador och af Bronzit, orent

grön, grå eller tombackbrun, med nästan metallisk perlemorglans.

GADD, m. 2. Borrlik, spetsig kroppsdel i ändan af buken på vissa insekter, tillhörande Steklarnes ordning, såsom getingar och bin, försedd med hullingar, som försäka en brännande smärta, då insekten sticker med denna del. *G-en fastnar ofta kvar i såret.* (Fig.) *Förtalets g*, sårande förtal.

GADDA SIG TILLSAMMAN, se *Samman-gadda sig*.

GADOLINIT, ---it, m. 3. (mineral.) En stenart, som först kallades Ytterit, men sedan blifvit benämnd efter svenska kemisten Gadolin, som deri 1794 upptäckte Ytterjorden.

GAFFEL, gäff'l, m. 2. pl. *gafflar* (gäfflarr). I allmänhet: Redskap, bestående af tvenne eller trenne uddar (klor), upptill försedda med ett långt skaft: a) Sådant redskap, af silfver eller jern, med två, tre eller fyra klor, begagnadt vid spisning eller vid tillagning af mat. *Bruka knif och g. Taga något på g-n. Äta något med g.* (utan knif). — Har sammansättningarna Silfver-, Kött-, Förläggargaffel m. fl. — b) Så beskaffad stake af trä att dermed stöjda under träd eller annat. — c) Så beskaffadt stöd för tunga gevär, då man skjuter. — d) Så beskaffad ställning, att deremot stöjda gevär vid en högvakt. — e) Stort redskap med två eller tre uddar och långt skaft, som brukas vid åkerbruk, jagt och fiske. Kallas då äfven ofta Tjuga. Har sammansättningarna Hö-gaffel, Dynggaffel (vanligare Dynggrep), Trägaffel. — f) Benämning på åtskilliga verktyg, mer eller mindre liknade en gaffel och begagnade af handverkare, eller på gaffelformiga delar af vissa maskiner. — g) (skepp.) Stång, som med sin tjockare, gaffelformiga ända griper om öfra delen af en mast och tjänar till att utsträcka öfra liket af ett gaffelsegel och det undra af ett gaffeltoppsegel. — h) Se *Gaffeltistel*. — i) Se *Stäm-gaffel*. — k) *Neptuni g.*, se *Treudd*. — Ss. *G-formig, -lik, -skafst*.

GAFFELAPA, gäff'l-åpa, f. 1. (skepp.) Gaffel-seglet på stormasten.

GAFFELFALL, n. 3. (skepp.) Benämning på tåg, med hvilka en gaffel (bem. g) hissas och firas.

GAFFELFIL, m. 2. (tekn.) Spetsflät fil, med smala, afrundade sidor, som begagnas, för att skära upp öppningarna mellan klorna på gafflar (bem. a).